

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

E.F.S.C. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/3248)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başvuru Numarası : 2021/3248

Karar Tarihi : 29/7/2025

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportörler : Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA

Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : E.F.S.C.

Vekili : Av. Tuğçe Duygu KÖKSAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; havalimanında hakkında kabul edilemez yolcu işlemi yapılan yabancının güç kullanılarak uçağa bindirilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının, gözaltı kararı olmaksızın tutulması nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Kamerun Cumhuriyeti vatandaşı olan başvuru 21/1/2020 tarihinde Türk Hava Yollarının (THY) tarifeli uçağıyla Kamerun'dan Dubai'ye seyahat için yola çıkmış, sekiz saatlik ara sırasında İstanbul Havalimanı'nda transit bölgede beklerken sahte belge ile yurda girmeye çalıştığı gerekçesiyle INAD (kabul edilemeyen yolcu) kapsamına alınmıştır.

3. İstanbul Havalimanı'nda transit bölgede tutulan başvuru 24/1/2020 ve 27/1/2020 tarihlerinde THY'ye ait başka uçaklarla ülkesine geri gönderilmek istenmiş ancak gönderilememiştir. Başvuru 30/1/2020 gecesi Nijerya'ya gönderilmiştir.

4. Başvuru, Türkiye Cumhuriyeti Yaounde (Kamerun) Büyükelçiliği vasıtasıyla İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına 27/2/2020 tarihli bir şikâyet dilekçesi sunmuştur. Başvuru dilekçesinde;

i. Kamerun uyruklu bir tüccar olduğunu, ticari işi nedeniyle Kamerun'dan Dubai'ye gitmek istediğini,

ii. 21/1/2020 tarihinde gerçekleşen THY uçuşunun İstanbul Havalimanı'nda verdiği sekiz saatlik ara sırasında hareket etmek ve yemek için çıkışa yöneldiğinde görevlinin vizesinin sahte olduğunu söyleyerek polisi çağırdığını,

iii. Göç idaresine ait birimde içeriğini bilmediği belgeyi imzalamak istememesi üzerine şikâyetine konu olayların gerçekleştiğini, fiziki şiddete uğradığını, gözaltına alındığını, 24/1/2020 tarihinde Kamerun'a gitmek üzere uçağa zorla bindirilmek istendiğini, kanla kaplı örtüye sarılmış hasta hâlini gören uçak ekibinin tedavi için kendisinin öncelikle revire götürülmesini istediğini, hastaneye götürülmek yerine zor kullanılarak hücreye yerleştirildiğini,

iv. 25/1/2020 tarihinde hücrede sopayla dövüldüğünü, 28/1/2020 tarihinde götürüldüğü odada polislerin fiziki şiddetine uğradığını, ellerinin ve ayaklarının birbirine bağlandığını, ağzının bantla kapatılarak plastik torbayla sarıldığını, bu

hâldeyken uçağın en arka koltuğuna zorla oturtulduğunu, ağızındaki bantı sökerek yardım istemek için bağırmasıyla yolcuların müdahale ettiğini, böylelikle uçaktan çıkabildiğini,

v. Havalimanında aç ve kıyafetleri yırtılmış hâldeyken görevlilerin kendisini Nijerya üzerinden Afrika'ya göndermeye karar verdiğini, reddetmesi nedeniyle yeniden fiziki şiddet gördüğünü, ölüm riski yanında kendini parasız durumda Nijerya'da bulduğunu belirtmiştir.

5. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvuru üzerine başlatılan soruşturmada 18/6/2020 tarihinde Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) yetkili olduğu belirtilerek yetkisizlik kararı verilmiştir. Bu soruşturma ile başvuru vekilinin 20/5/2020 ve 15/6/2020 tarihli suç duyuruları ve İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliğinin 10/6/2020 tarihli tevdi raporu üzerine başlatılan soruşturmalar birleştirilmiştir.

6. İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliğinin 10/6/2020 tarihli tevdi raporunda havalimanında meydana gelen olaylar ile ilgili olarak başvuru İstanbul Havalimanı'na giriş yaptığı tarihten ülkeyi terk ettiği tarihe kadar geçen sürede başvuruya yönelik işlemlerde görev alan personel hakkında araştırma raporu düzenlendiği, başvuru vücudunun streç filmle sarıldığı iddiasıyla ilgili olarak disiplin soruşturma raporu düzenlendiği belirtilerek bu hususların rapor kapsamı dışında bırakıldığı ifade edilmiştir. Raporda yer verilen ifadelerinde 27/1/2020 tarihinde Kamerun uçağında görevli Kaptan Pilot A.K. INAD yolcunun streç filme sarılı olduğu bilgisi üzerine THY Yer ve Harekât birimine haber verdiğini, yolcunun yanına gitmediğini, yolcuyu uçağın orta kısmından gördüğünü ve uçaktan indirme kararı verdiğini; İkinci Pilot A.Y. kabin amirinin başvuru için çamaşırıyla ve streç filme sarılı hâlde bulunması nedeniyle yolcuların tepki gösterdiğini iletmesi üzerine olayı öğrendiğini, kaptanın kokpitten çıkarak durumu öğrendiğini ve başvuruyu uçuşa kabul etmeme kararı aldığını, Kabin Amiri H.K., kabin memuru B.U., ikram memuru S.Z.A. başvuru üzerinde iç çamaşırı olduğu hâlde streç filme sarılı olarak uçağa getirildiğini, başvuru uçakta fiziki şiddete uğramadığını, İstanbul Havalimanı Özel Güvenlik Sorumlusu C.M.A. başvuru INAD misafirhanesinde kaldığı süre boyunca herhangi bir talebi olmadığını, özel güvenlik personeli Ş.Ö. ve M.Y. olay günü 27/1/2020 tarihinde başvuru INAD ofisinde üzerindeki kıyafetleri parçaladığını, görev yerine döndükten sonra gelen sesler üzerine ofise gittiğinde başvuruyu streç filme sarılı hâlde gördüğünü, başvuruya fiziksel şiddet uygulanmadığını beyan etmiştir.

7. 10/6/2020 tarihli disiplin soruşturma raporunda Komiser Yardımcısı F.U. ile polis memurları Y.E. ile F.A.'nın 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nda yer almayan biçimde maddi güç kullanımı nedeniyle görev sırasında kişilere onur kırıcı söz söyleme veya davranışta bulunma eylemi nedeniyle aylıktan kesme cezası ile cezalandırılmaları, polis memuru Ö.K.'nin başvuru streç filme sarılı hâlde yolculuk yapabileceği hususunda uçuş ekibini yönlendirmeye çalışması nedeniyle görev sırasında ve dışında mevzuat veya talimatlarla yasaklanan davranışlarda bulunma eylemi nedeniyle kınama cezası ile cezalandırılması gerektiği kanaati bildirilmiştir.

8. 2/7/2020 tarihli araştırma raporunda yer verilen ifadelerinde 24/1/2020 tarihinde Kamerun uçağında görevli Kabin Amiri E.B., Kaptan Pilot M.F., yolcu hizmetleri memuru H.K., uçak güvenlik personeli M.A. ve B.Y. başvuru uçağa getirildiğinde tıbbi yardım gerektirecek hâlde olmadığını ve doktor istemediğini, bağırması üzerine uçuş güvenliğinin riske girebileceği gerekçesiyle uçağa kabul edilmediğini belirtmiştir.

9. Başsavcılık tarafından 11/9/2020 tarihinde polis memurları F.A., F.U. ve Y.E. ile İstanbul Havalimanı TGS personeli K.K. ve Ş.Y.K. hakkında zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçundan kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Kararda, başvurunun sahte Belçika ikamet kartı ile Türkiye'ye giriş yapmaya çalışması nedeniyle INAD prosedürünün uygulandığı, başvurunun ülkesine iadesi sürecinde 21/1/2020, 24/1/2020 ve 27/1/2020 tarihlerinde uçağa binmeyi reddedip yumruk ve tekme savurarak, tükürerek, kıyafetlerini yırtarak, kendisini yere atarak refakatçi personeli ve eskort olarak görevlendirilen şüphelilerin görevini yapmasını engelleyecek ve geciktirecek şekilde direndiği belirtilmiştir. Kararda şüphelilerin bu direniş karşısında zor kullanma yetkilerini kullandığı, streç film uygulanmasının maddi güç araçlarından olmamakla birlikte başvurunun saldırgan tutumu, planlanan uçuşları reddetmesi, kelepçe takıldığı hâlde uçuş güvenliğini tehlikeye düşürecek mahiyette tavırlar sergilemesi, kendisine ve çevresine zarar vermeye çalışması üzerine ellerine takılan plastik kelepçeyi kol kuvveti ile koparması dikkate alınarak başvurunun plastik kelepçeyi koparamaması ve tekerlekli sandalyeden kendisini atmaması amacıyla yapıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca başvurunun tükürmesi nedeniyle salgın ve bulaşıcı hastalık riskine karşı ağızına takılan tıbbi maskeyi ağızının içine sokmaya çalışması üzerine maskeyi de sabitlemek için bant kullanıldığı belirtilmiştir.

10. Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın gerekçesinde, başvurunun incelenen kamera görüntülerinde ve uçak içinde çekilerek sosyal medyada paylaşılan görüntüsünde fiziksel şiddete uğradığına dair vücudunda herhangi bir iz ya da emarenin bulunmadığı, buna ilişkin herhangi bir adli raporun olmadığı açıklanmıştır.

11. Başvurunun anılan karara yönelik itirazı İstanbul 6. Sulh Ceza Hâkimliğince 20/11/2020 tarihinde reddedilmiştir.

12. Başvurucu, nihai hükmü 14/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 4/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

14. Başvurucu 18/7/2022 tarihli ek beyan dilekçesiyle İstanbul 3. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) davalı idare aleyhine açtığı tam yargı davasında kötü muameleye maruz kaldığına ve hizmet kusuru bulunduğu karar verildiğini belirterek söz konusu kararı sunmuştur.

15. Başvurunun sunduğu belgeler ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinde yapılan incelemede İdare Mahkemesince 10/6/2022 tarihinde, başvurunun İçişleri Bakanlığı aleyhine 200.000 TL manevi tazminat istemiyle açtığı davada davanın kısmen kabulü ile 75.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verildiği görülmüştür. Kararda; başvurunun INAD yolcu kapsamında işlemlerinin yapılarak gönderilmesi gerekirken gözaltı kararı dahi olmadan elleri arkadan bağlanarak tekerlekli sandalyeye oturtulup tekerlekli sandalyeye bağlandığı, ağızının bağlandığı, üzerine örtü niteliğinde birtakım şeyler örtüldüğü, bazı fotoğraflarda ağızının görevlilerce tutulduğu, ayakkabıları olmadan zorla uçağa götürüldüğü belirtilmiştir. Ayrıca görüntü kayıtlarında başvurunun uçağa tüm vücudu streç filme sarılarak bindirildiği, olayın uçakta yer alan yolcular tarafından kaydedildiği, bu kapsamda başvurunun insan onuruna uygun olmayan keyfî ve kötü muameleye maruz kaldığı, olayın uluslararası medyaya yansıdığı, ayrıca dava dosyasına sunulan kayıtlarda başvurunun kamu görevlilerine fiziksel olarak güçlük yaratacak davranışları olduğuna

Başvuru Numarası : 2021/3248
Karar Tarihi : 29/7/2025
ilişkin bir husus olmadığı ifade edilmiştir.

16. İdare Mahkemesi kolluk kuvveti hizmeti veren personele bu gibi olaylarda daha serinkanlı davranması konusunda yeteri kadar eğitim verilmediğinden hizmetin kötü işlemesine sebebiyet verilmesi nedeniyle kusur olduğu sonucuna varılarak davanın kısmen kabulüne ve davalı İçişleri Bakanlığı tarafından başvurucuya 75.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Başvurucu, manevi tazminat miktarının ekonomik koşullar dikkate alındığında uğradığı kötü muamelenin ağırlığına göre orantısız kaldığını belirterek miktar yönünden karara yönelik istinaf isteminde bulunmuştur. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 9. İdari Dava Dairesi (İstinaf Mahkemesi) başvurucunun istinaf başvurusunun reddine, davalı idare tarafından yapılan istinaf başvurusunun kısmen kabulü ile başvurucu lehine hükmedilen manevi tazminatın mahkemelerince belirlenen 25.000 TL'yi aşan kısmının kaldırılmasına kesin olarak karar vermiştir.

17. İstinaf Mahkemesince karar gerekçesinde şu hususlara yer verilmiştir:

i. Olaya dâhil olan polis memurlarının olay nedeniyle yürütülen disiplin soruşturması neticesinde 25/2/2021 tarihinde İstanbul Valiliği İl Polis Disiplin Kurulu kararı ile disiplin yönünden kusurları tespit edildiğinden 31/1/2018 tarihli ve 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun uyarınca görev sırasında kişilere karşı onur kırıcı söz söylemek veya davranışta bulunma fiilinden dolayı 11 gün aylıktan kesme disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği için istinaf incelemesine konu kararın olayda davalı idarenin hizmet kusuru olduğu gerekçesi yerinde görülmüştür.

ii. Kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi sırasında bu hizmetten doğan nedenlerle kişilerin uğradığı zararların hizmetin sahibi idarece karşılanması esas olmakla birlikte tazminata hükmedilirken olayın meydana geliş şekline göre zarara uğrayan kişilerin de kusurlu olup olmadığının, dolayısıyla olayda müterafik (ortak) kusur bulunup bulunmadığının ortaya konulması gereklidir. Müterafik kusur, zarara uğrayanın zararın doğumuna veya zararın artmasına etki ettiğinde zarara uğrayana ödenecek tazminat miktarının müterafik kusur oranında azaltılması gerekir.

iii. Başsavcılıkça yürütülen ceza soruşturması sonucunda verilen kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararda başvurucu hakkında kabul edilemez yolcu prosedürü uygulandığı, başvurucunun 21/1/2020, 24/1/2020 ve 27/1/2020 tarihlerinde uçağa binmeyi reddedip tekme ve yumruk savurduğu, tükürdüğü, kıyafetlerini yırtıp kendini yere attığı, refakatçi personel ve eskort olarak görevlendirilen şüphelilerin görevini yapmasını engelleyecek ve geciktirecek şekilde direndiği hususları karşısında başvurucunun tazminat istemine konu olayın meydana gelmesinde müterafik kusuru bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

18. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu;

i. 21/1/2020 tarihinde hakkında sahte belge nedeniyle adli soruşturma açılmadığı hâlde kabul edilemez yolcu işlemi yapıldığını, hukuka aykırı biçimde orantısız güç kullanılarak ülkesine gönderilmeye çalışıldığını, tutulduğu transit bölgede kötü muameleye uğradığını, tedavisinin yapılmadığını,

ii. 23/1/2020 tarihinde uçak ile ülkesine dönmeye zorlandığını, yaralı olması nedeniyle uçuş personeli ve pilotun görevlilerden revire götürülmesini istediğini, sonrasında transit bölgede tutulmaya devam ettiğini,

iii. 28/1/2020 tarihinde resmî görevliler tarafından bavulları paketlemek için kullanılan streç filme kıyafetleri çıkarılmak suretiyle sarıldığını ve uçağa binmeye zorlandığını, üç sivil görevli tarafından tekerlekli sandalye ile uçağa kadar taşındığını, zor kullanılarak uçağa bindirildiğini, ellerine ve ayaklarına plastik kelepçe takıldığını, ağzına mendil tıkanarak üzerinin bantla yapıştirildiğini, nefessiz kaldığını, ağzına tıkananları çıkarmayı başararak olaya tepki gösteren diğer yolcuların desteği ile hayatta kalabildiğini,

iv. 30 Ocak'ı 31 Ocak'a bağlayan gece Abuja'ya (Nijerya) zor kullanılarak gönderildiğini iddia etmiştir.

20. Başvurucu; insan onuruna aykırı muameleye maruz kaldığını, Başsavcılık tarafından uğradığı kötü muamelenin zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması olarak değerlendirildiğini, şüphelilerin müfettişler tarafından alınan ifadeleri ile yetinilmesi dışında soruşturma işlemi yapılmadığını, müfettiş raporunun sunulmasının beklenmediğini, olayın üçüncü kişilerin tanıklığında gerçekleştiğini ve görüntülerin yayıldığını belirterek kötü muamele yasağı, maddi ve manevi varlığın korunması hakkı, özel hayata saygı hakkı ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

21. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurunun manevi tazminat ödenmesine ilişkin karar nedeniyle mağdur sıfatının devam edip etmediğinin değerlendirilmesi, ihlal iddialarının incelenmesi sırasında ilgili mevzuat hükümlerinin, içtihatların ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı tazminat ödenmesi kararının ihlalin telafisi için yeterli olmadığı, kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiği beyanında bulunmuştur.

22. Başvurucunun şikâyetleri kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

23. Savunulabilir nitelikteki kasıtlı kötü muamele iddiaları hakkında Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu tür olaylarda yürütülen idari ve hukuki soruşturmalar ve davalar sonucunda sadece tazminat ödenmesi, bu hak ihlalinin gidermek, mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için yeterli değildir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. *Süleyman Göksel Yerdut* [GK], B. No: 2014/788, 16/11/2017, § 44). Bu nedenle başvuru hâlâ iddia ettiği kötü muamelenin mağdurdur. Ayrıca kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddia açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi anılan iddianın kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmamaktadır. Bu durumda kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

24. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere *işkence* ve *eziyet* yapılması, kişilerin *insan haysiyetiyle bağdaşmayan* bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağına ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşıp ulaşılmadığı görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkidir (*Cezmi Demir ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; *Ali Rıza Özer ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75; *K.K.* [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26).

25. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları, kişi üzerindeki etkisi ne olursa olsun ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder. Kesin gerekli olduğu hâllerde de güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (*Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 81; *K.K.*, § 27).

26. Güç kullanımına ilişkin bu ilkeler, güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin hukuka uygun olarak verdikleri emre karşı etkin (aktif) veya edilgin (pasif) direniş gösterilmesi hâlinde de geçerlidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. *Arif Haldun Soygür* [2. B.], B. No: 2013/2659, 15/10/2015, §§ 51, 52; *Bulut Doğan* [2. B.], B. No: 2020/977, 22/5/2024, § 36).

27. Hukuka uygun olarak tutulan bir kişinin kaçmasının ya da kendisine veya başkasına zarar vermesinin önlenmesi için kelepçe gibi bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlara başvurulması, makul ölçüde gerekli olanın ötesinde güç kullanımı ya da kamuya teşhir içermemesi durumunda genellikle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası yönünden sorun oluşturmaz. Tutmanın haksız olduğunun sonradan anlaşılması da sonucu değiştirmez. Bununla birlikte kelepçe gibi hareket kısıtlayıcı araçların kullanımı, somut olayın koşulları nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi aranan asgari ağırlık derecesine ulaşabilir. Bu konuda yapılacak değerlendirmede tutulananın mahkûm olduğu suçun ağırlığı, adli sicil kaydı ve şiddet geçmişi ile tutumu, muamelenin kamusal niteliği, süresi ve tutulananın fizik sağlığı ile ruh sağlığı üzerindeki etkileri gibi hususlar dikkate alınabilir (*Leyla Akyıldız* [GK], B. No: 2019/24131, 20/3/2025, §§ 58, 59).

28. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanan muamelelerin varlığına ilişkin iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delillerin değerlendirilmesinde ise sözü edilen delillerin iddiayı makul şüphenin ötesinde ispat edip etmediği gözetilmelidir. Bununla birlikte yeterince ciddi, açık ve tutarlı emareler ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karineler de iddianın ispatı için yeterli kanıt teşkil edebilir (*K.K.*, § 28; bazı değişikliklerle birlikte bkz. *Cezmi Demir ve diğerleri*, § 95; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 83).

29. Kişinin gözaltı veya tutukluluk gibi devletin kontrolü altında bulunduğu sırada yaralanması hâlinde yetkili makamlar, bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama

Başvuru Numarası : 2021/3248

Karar Tarihi : 29/7/2025

getirmekle yükümlüdür (S.D. [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; *Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek* [1. B.], B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95) zira bu tür olayların gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgiler çoğunlukla yetkili makamların erişimindedir (*Ferit Kurt ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

30. Somut olayda başvuru, yurda sahte belgeyle girmeye çalıştığı gerekçesiyle kabul edilemeyen yolcu kapsamına alınmıştır. Bu doğrultuda başvuru 21/1/2020 ve 24/1/2020 tarihlerinde ülkesine gönderilmek istenmiş ancak -idari makamlara göre- kendi tutumu nedeniyle gönderilememiştir (bkz. §§ 2, 3, 9). 27/1/2020 tarihinde ise ülkesine gönderilebilmesi için başvuru, elleri plastik bir kelepçeyle bağlı şekilde bir tekerlekli sandalyeye oturtulmuştur. Sonrasında başvuru vücudu streç filmle sarılmış, başvuru ağzı da mendille veya tıbbi maskeyle kapatılarak bir bantla sabitlenmiştir. Bu sırada başvuru üzerinde sadece iç çamaşırı bulunmaktadır (bkz. §§ 6, 9, 15).

31. Kolluk görevlilerine direnmesi ve tavırları nedeniyle bu görevlilerin veya başkalarının vücut bütünlüğü yönünden tehdit oluşturduğu değerlendirilen başvuru ellerinin kelepçelenmesi, makul bir tedbir olarak değerlendirilse bile başvuruya konu edilen soruşturma dosyasında diğer muamelelerin (bkz. § 30) gerekliliğini ortaya koyan bulgular yoktur ve bu muameleler somut olayın koşullarında şüphesiz aşırıdır. Bu bağlamda kelepçe tedbirine başvuruyla başvuru hareket kabiliyetinin zaten kısıtlandığının ve başvuru ağzının mendille kapatıldıktan veya ağzına maske takıldıktan sonra mendil ya da maskenin bantla sabitlenmesinin başvuru nefes almasını güçleştirdiği için yaşamını tehlikeye attığının altı çizilmelidir. Ayrıca başvuru tekerlekli sandalyeye oturtulmuş, elleri kelepçeli, vücudu streç filmle kaplı ve üzerinde sadece iç çamaşırı bulunan bir hâlde içinde pek çok kişinin bulunduğu uçağa bindirilmesi başvuru onurunu zedelemiştir.

32. Başvuru, tutulduğu transit bölgede kötü muameleyle uğradığını ve tedavisinin yapılmadığını da ileri sürmüştür ancak bu iddiaları destekler nitelikte bulgu başvuru dosyasında bulunmamaktadır.

33. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre başvuru maruz kaldığı muameleler (bkz. §§ 30, 31) insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muamele olarak kabul edilebilir (bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. *Cezmi Demir ve diğerleri*, §§ 84-91; S.D., §§ 84-88). Bu durumda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ihlal edilmiştir.

34. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunduğuyla ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlayabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (*Tahir Canan* [1. B.], B.

Başvuru Numarası : 2021/3248

Karar Tarihi : 29/7/2025

No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; *Cezmi Demir ve diğçerleri*, §§ 111, 112, 114-117; *Ali Rıza Özer ve diğçerleri*, §§ 101-103). Ayrıca soruşturma sonunda verilen karar, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığıyla ilgili bir değerlendirme iççermelidir (*Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin* [2. B.], B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64; *Oğulcan Yiğit Özdemir* [1. B.], B. No: 2020/16726, 17/9/2024, § 23).

35. Somut olayda görgü tanıklarının beyanları ve şüphelilerin ifadeleri alınmadan, kamera görüntüleri incelenmeden, başvurunun kamu görevlilerinin güç kullanmasına neden olacak hangi davranışlarda bulunduğu ve kullanılan gücün yasal dayanağının ne olduğu somut olgu ve delillerle açıkça ortaya konmadan sadece idari soruşturma aşamasında toplanan delillerle yetinilerek zor kullanma yetkisi çerçevesinde müdahale edildiği gerekçesiyle soruşturmanın neticelendirilmesi etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin ilkelerle bağdaşmamaktadır. Dolayısıyla başvurunun şikâyetleri hakkında etkili bir soruşturma yürütülmemiştir. O hâlde insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutu da ihlal edilmiştir.

36. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yıldız SEFERİNOğLU bu sonuca farklı gerekçeyle katılmıştır.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

37. Başvurucu, havalimanında transit bölgede hukuka aykırı biçimde yedi gün tutulduğundan ve yürütölen ceza soruşturmasında bu iddiasının görmezden geldiğinden şikâyet etmiştir.

38. Somut olayda başvurunun kabul edilemez yolcu statüsüyle transit bölgede tutulmasının idarenin bir tasarrufu olduğu açıktır. Nitekim somut başvuruya konu olayda olduğu gibi *idari gözetim kararı olmaksızın* kabul edilemez yolcu statüsüyle bekletilen yabancılara ilişkin olarak daha önce de Anayasa Mahkemesine bireysel başvurular yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tutma hâli sona eren başvuruçuların tam yargı davası yoluna başvurmadıkları gerekçesiyle başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararları vermiştir (birçok karar arasından bkz. *Sonia Nasir* [2. B.], B. No: 2016/12585, 20/4/2020; *Mohamed Abouel Yazid Hamada* [2. B.], B. No: 2018/146, 2/2/2022; *Mohammad Younes* [1. B.], B. No: 2019/21018, 15/3/2022; *Sylvia Tifuh* [1. B.], B. No: 2019/8162, 15/3/2022).

39. Başvurucu, açtığı tam yargı davasının neticelenmesini beklemeden bireysel başvuruda bulunmuş ise de bireysel başvurudan sonra davanın kısmen kabulüne karar verilmiş ve karar kesinleşmiştir.

40. Somut olayda başvurunun kötü muameleye uğraması ve gözaltı kararı bulunmamasına rağmen gözaltı şartlarında tutulması nedeniyle açtığı tam yargı davasında İdare Mahkemesi, başvurunun hukuka aykırı olarak tutulduğunu kabul etmiş ancak olayı bütün olarak değerlendirerek davalı idarenin personeline bu gibi olaylarda daha serinkanlı davranması konusunda yeteri kadar eğitim verilmemesi sebebiyle hizmetin kötü işleminde kusura dayalı olarak tazminata hükmetmiştir. Başvurucu da anılan kararı manevi tazminat miktarının uğradığı kötü muamelenin ağırlığına göre orantısız kaldığını belirterek istinaf

Başvuru Numarası : 2021/3248
Karar Tarihi : 29/7/2025
kanun yoluna başvurmuştur.

41. Başvurucunun tam yargı davasında verilen karara yönelik istinaf isteminde haksız tutma nedeniyle tazminat ödenmesine ilişkin bir itiraz ileri sürmediği anlaşılmıştır.

42. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialar ile bu mahkemelere sunulmayan bilgi ve belgeler bireysel başvuruya konu edilemez (*Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt* [2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

43. Somut olayda başvurucunun ihlal iddialarını kanun yolunda ileri sürmediği, böylelikle başvuru yollarını usulüne uygun tüketmediği değerlendirilmiştir.

44. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

45. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden soruşturma yapılması ve 200.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

46. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği soruşturma makamının yapması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)* [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

47. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin soruşturmanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı, varılan sonuçtan bağımsız olup soruşturmanın şüpheli kişi veya kişiler hakkında kamu davası açılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, soruşturmanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak soruşturma sonunda da delillerin soruşturmaya ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili soruşturma makamına aittir.

48. Başvurucuya manevi zararları karşılığında talebiyle bağlı kalınarak net 200.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2020/21961, Karar No: 2020/12727) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucuya net 200.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FARKLI GEREKÇE

1. "Başvurucu yurda sahte belgelerle girmeye çalıştığı gerekçesiyle "kabul edilmeyen yolcu" kapsamına alınmıştır. Ülkesine gönderilebilmesi için başvurucu, elleri plastik bir kelepçe ile bağlı şekilde bir tekerlekli sandalyeye oturtulmuştur. Sonrasında başvurusunun vücudu streç filmle sarılmış, ağzı mendil ile veya tıbbi maskeyle kapatılarak bir bant ile sabitlenmiştir. Bu sırada başvurusunun üzerinde sadece iç çamaşırı bulunmaktadır. Bu halde iken uçağın en arka koltuğuna zorla oturtulması üzerine ağzındaki bantı sökerek yardım istemek için bağırması üzerine yolcuların müdahale etmesi ile uçaktan indirildiği" dosya kapsamından anlaşılmaktadır.

2. Bu olaydan sonra başvurusunun şikayeti üzerine sorumlular hakkında başlatılan soruşturmada "kovuşturmaya yer olmadığına" karar verilmiştir.

3. Çoğunluk, uygulanan muamelelerin başvurusunun onurunu zedelediğini ve fiziksel ve ruhsal acıya yol açtığını, ancak söz konusu muamelelerin "insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamelenin maddi boyutunun" ihlal edildiğini, ayrıca başvurusunun şikayetleri hakkında etkili bir soruşturma yürütülmemesi nedeniyle "insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun da ihlal edildiğine karar vermiştir.

4. Çoğunluğun "insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele" nitelendirmesine katılmıyorum. Somut olayın özellikleri hem maddi hem de usul boyutu açısından "eziyet" düzeyinde olduğunu düşünmekteyim.

5. Eziyet, mağdura önemli derecede fiziksel veya ruhsal acı, ıstırap veya aşağılanma duygusu veren ancak yoğunluğu itibarıyla işkence seviyesine ulaşmayan kötü muamele türüdür.

6. Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında Devletin kişilerin maddi ve manevi varlığını koruma ve saygı gösterme yükümlülüğü, kötü muamele yasağının mutlak niteliği uyarınca hiç bir koşulda sınırlandırılmaz. Bu kapsamda kamu gücünün kişiye uyguladığı muamelenin niteliği ve yoğunluğu kötü muamelenin alt türleri olan "işkence", "eziyet" ve "insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele" ayrımı bakımından belirleyici önemdedir.

7. Başvurucunun ayaklarının bağlanması, ağzının bantlanarak kapatılması, üzerinde sadece iç çamaşırı bırakarak vücudunun plastik streçle sarılması, uçağın en arka koltuğuna zorla oturtulması vs. kişinin temel fizyolojik ihtiyaçlarını doğrudan etkileyen, nefes alma şartlarını azaltan, korku ve panik duygusunu olağanüstü artıran nitelikli bir müdahalelerdir.

8. Nefes almasını kısıtlayan veya kısıtlama ihtimali yaratan uygulamaların "ağır bir psikolojik tehdit" oluşturduğu, mağdurun üzerindeki etkisinin çok yoğun olduğu, "boğulma hissi" yaratması nedeniyle "olağan bir zor kullanımın" sınırlarını aştığı anlaşılmaktadır.

9. Başvurucunun bu halde uzun süre tutulmuş, ayrıca bu şekilde uçağın arka koltuğuna zorla oturtulmuştur. Bu tür bağlama ve ağız kapatma yöntemleri ancak "kaçınılmaz en son çare" olarak kabul edilebilir. Somut olayda bu gereklilik ortaya konulmamıştır.

10. Tüm bu unsurlar birlikte değerlendirildiğinde, başvurucuya uygulanan muamelelerin "olağan güç kullanımının" sınırlarının çok ötesinde, ciddi fiziksel ve psikolojik acı ve ıstırap doğuran, insan onuruna ağır bir saldırı niteliğinde olduğu açıktır. Yoğunluğuitibarıyla muamelelerin "eziyet" düzeyinde olduğunu düşünüyorum.

11. Anayasa'nın 17. maddesi gereğince Devlet, kötü muamele iddialarını etkili bir biçimde araştırmakla yükümlüdür. Yukarıda açıkladığım gibi Başvurucuya yapılan muamelelerin "eziyet" niteliğinde olduğu kanaatinde olduğum için; usul boyutunun da yine "eziyet" yasağının usul boyutunun ihlal edilmesi sebebiyle çoğunluk kararına farklı gerekçe ile katılıyorum.

Üye

Yıldız SEFERİNOĞLU